

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı

Gökhan Koçer

Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atf için: Koçer, Gökhan, "Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 3, Sayı 11 (Güz 2006), s. 47-70.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Söğütözü Cad. No. 43, TOBB-ETÜ Binası, Oda No. 364, 06560 Söğütözü | ANKARA

Tel: (312) 2924108 | Faks: (312) 2924325 | Web: www.uidergisi.com | E- Posta: bilgi@uidergisi.com

Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı

Gökhan KOÇER*

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası dönemdeki uluslararası güvenliği tehdit eden krizler ve çatışmalar, çoğu zaman uluslararası örgütlerin müdahalesini gerektiren boyutta olmuştur. Geleneksel olarak, dünya barışına katkıda bulunmaya olumlu biçimde bakan Türkiye'nin de, bunu ispat etme fırsatı ve bu alandaki katkısı, bu dönemde önemli bir artış göstermiştir. Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde, Türkiye'nin dış politikasında ön plana çıkan davranış kalıplarından biri, uluslararası krizlere ve çatışmalara karşı geliştirilen uluslararası barışı destekleme harekâtlarında yer alması olmuştur. Bu dönemde Türkiye, Kosova'dan Afganistan'a, Filistin'den Doğu Timor'a, Bosna-Hersek'ten Gürcistan'a kadar dünyanın birçok yerindeki, farklı düzey ve biçimdeki barışı destekleme harekâtına katılmış ve katılmayı sürdürmektedir. İki bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde, Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımı konusunda genel bir döküm çıkarılmış, ikinci bölümünde ise, Türkiye'nin bu harekâtlara katılımının ne anlama geldiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Güvenlik, Barışı Destekleme Harekâtları, Türk Dış Politikası, Türkiye'nin Ulusal Güvenliği, Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılımı

Turkey's Contribution to Peacekeeping Operations

ABSTRACT

In the post Cold War era, a number of crises and armed conflicts threatening the international security have accrued, and most of them are needed to be intervened by international community and international organizations. International peace support operations are realized not only by UN-led, but also in other international and regional organizations (such as NATO, OSCE etc.) or coalitions of the willing. The number of activities or operations in which Turkey has participated has significantly risen in recent years. In the post Cold War era, Turkey's contribution to international peace support operations has remarkably expanded. In this meaning, Turkey has been actively contributing to several peace support operations with different formations from Kosovo to Afghanistan, from Palestine to East Timor, from Bosnia-Herzegovina to Georgia. The aim of the first section of this paper is to trace Turkey's record in peace support operations that she has participated so far. In the second section, Turkey's contribution and role in peace support operations will be analyzed.

Keywords: International Security in the Post-Cold War era, Peace Support Operations, Turkish Foreign Policy, Turkey's National Security, Turkey's Contribution to Peacekeeping Operations.

* Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, 61080 Trabzon.
E-posta: gkoecer@ktu.edu.tr

Giriş

Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası örgütlerin barış amaçlı müdahalelerinde nitelik açısından bir değişme, niceliksel olarak da bir artış söz konusudur. Bu durumu doğuran ise, söz konusu dönemde, uluslararası güvenliği tehdit eden krizler, çatışmalar ve savaşların, çoğu zaman uluslararası örgütlerin müdahalesini gerektiren boyutta artmış olmasıdır.

Geleneksel olarak, dünya barışına katkıda bulunmaya sıcak bakan Türkiye'nin bu alandaki katkısı, Soğuk Savaş sonrası dönemde dikkate değer bir biçimde artış göstermiştir. Bu dönemde, Türkiye'nin dış politikasında ön plana çıkan davranış kalıplarından biri, uluslararası krizlere ve çatışmalara karşı geliştirilen *barışı destekleme harekâtlarında*¹ yer alması olmuştur. Bununla birlikte, bu konuda yapılmış çalışmalar yok denecek kadar azdır.² Bu çalışma, her şeyden önce, konuyla ilgili olarak literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. İki bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde, Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımı konusunda genel bir döküm çıkarılacak, ikinci bölümünde ise, Türkiye'nin bu harekâtlara katılımının ne anlama geldiği analiz edilmeye çalışılacaktır.

Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılımı

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımı, Soğuk Savaş sonrasında yoğunluk kazanmasına karşın, aslında yeni bir olgu değildir. Türkiye'nin bu konudaki ilk deneyimi, 1950'de, tugay düzeyindeki bir birlikle Kore Savaşı'na katılmasıdır. Türkiye, Kore'de 1950-1953 yılları arasında dönüşümlü olarak toplam 15.000 personel görevlendirmiştir.³

¹ Barış amaçlı uluslararası düzeydeki müdahaleler, literatürde çeşitli biçimlerde adlandırılmaktadır. Bu anlamda, *çatışmayı önleme (conflict prevention)*, *barış yapma (peace making)*, *barışı koruma (peace keeping)*, *barışa zorlama (peace enforcement)* ve *barışı yeniden yapma (peace building)* en fazla kullanılan kavramlardır. BM genel olarak barışı koruma kavramını tercih etmektedir.¹ Bkz. <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp>. Bu çalışmada ise, bütün harekât tiplerini kapsayan biçimde genel bir ifade ve Türk Genelkurmay Başkanlığı'nun da kullandığı kavram olarak barışı destekleme harekâtı tercih edilmiştir. Bkz. <http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/index.htm>

² Bu konuda yapılmış ender çalışmalar olarak bkz. Hüseyin Bağcı ve Şaban Kardaş, "Exploring Turkey's Role in Peace Operations: Towards a Framework of Analysis", Ali L. Karaosmanoğlu ve Ersin Onulduran (der.), *Contemporary Issues in International Politics*, Ankara, Turkish Foreign Policy Institute, 2004, ss. 105-124 ve Haydar Çakmak, *Uluslararası Krizler ve Türk Silahlı Kuvvetleri*, Ankara, Platin Yayınları, 2004.

³ Türk askeri, Kore'deki varlığını savaş bittikten sonra da sürdürmüştür. Asker sayısı, 1960'tan sonra 200 askere kadar düşürülmüş, 1965'ten itibaren sembolik olarak bir manga asker bırakılmıştır. Bu manga da, 27 Haziran 1971'de geri çekilmiştir.

Ancak, bundan sonra yaklaşık bir yarım yüzyıl boyunca Türkiye, barışı destekleme harekâtlarına uzak durmuştur.

Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katkısı, dikkate değer bir biçimde artış göstermiştir. Bu dönemde Türkiye, Kosova'dan Afganistan'a, Filistin'den Doğu Timor'a, Bosna-Hersek'ten Gürcistan'a kadar dünyanın çok değişik coğrafyalarında, farklı düzey ve biçimdeki birçok harekâta katılmıştır. 1988'den bu yana altı BM, iki AGİT ve bir Bölgesel Gözlem Misyonu ile 11 BM ve NATO öncülüğünde barışı destekleme harekâtına katılmıştır.⁴ Türkiye, Ağustos 2006 itibariyle, tüm dünyada süren 18 BM barışı destekleme harekâtından⁵ dokuzuna katılmakta⁶ ve bu harekâtlarda, beşi askeri gözlemci, üçü asker ve 162'si polis olmak üzere toplam 170 personel bulundurmaktadır.⁷ Bu rakamla Türkiye, BM harekâtlarına katılım sağlayan ülkeler arasında 47'nci sırada yer almaktadır.⁸ Bunun dışında Türkiye, BM'nin verdiği yetkiyle NATO, AGİT ve AB gibi bölgesel örgütler tarafından yürütülen harekâtlar içerisinde de yer almakta ve bu harekâtlarda da sayıları kimi zaman yüzlerle, kimi zaman binlerle ifade edilen asker, polis ve sivil personel bulundurmaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımları, gözlem misyonları, BM harekâtları, diğer harekâtlar ve sivil polis misyonları olmak üzere dört temel başlık altında incelenecektir.

Gözlem Misyonları

Türkiye'nin katıldığı ilk uluslararası gözlem misyonu, 1980-1988 arasında süren İran-İrak savaşı sonrasında, ateşkesi ve kuvvetlerin geri çekilmesini izlemek ve denetlemek için oluşturulan UNIIMOG (BM İran-İrak Askeri Gözlem Grubu) olmuştur. Türkiye, UNIIMOG'ta, Ağustos

⁴ http://www.tsk.mil.tr/uluslararası/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (6 Mayıs 2006).

⁵ 18 barışı destekleme harekâtından 15'i barışı koruma (*peace keeping*) hareketi, üçü ise, siyasal ya da barışı yeniden yapma (*peace building*) misyonu hareketidir. Barışı koruma hareketleri, UNMIS (Sudan), ONUB (Burundi), UNOCI (Fildişi Kıyısı), UNMIL (Liberya), MONUC (Kongo Demokratik Cumhuriyeti), UNMEE (Etiyopya ve Eritre), MINURSO (Batı Sahra), MINUSTAH (Haiti), UNMOGIP (Hindistan-Pakistan), UNFICYP (Kıbrıs), UNOMIC (Gürcistan), UNMIK (Kosova), UNDOF (Golan Tepeleri), UNIFIL (Lübnan) ve UNSTO'dur (Lübnan ve Suriye). Siyasal ya da barışı yeniden yapma misyonu hareketleri ise, UNIOSIL (Sierra Leone), UNAMA (Afganistan) ve UNOTIL'dir (Doğu Timor).
<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/brote.htm> (6 Mayıs 2006).

⁶ http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_4.pdf (22 Temmuz 2006).

⁷ http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_1.pdf (22 Temmuz 2006).

⁸ http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_2.pdf (22 Temmuz 2006).

1988-Mayıs 1991 tarihleri arasında altı aylık sürelerle dönüşümlü olarak 10'ar askeri gözlemci görevlendirmiştir⁹

Türkiye'nin yer aldığı bir diğer gözlem misyonu, Nisan 1991'de Irak kuvvetlerinin Kuveyt'ten çekilmesinin ardından kurulan UNIKOM'dur (BM Irak-Kuweyt Gözlem Misyonu). Irak-Kuweyt sınırındaki askerden arındırılmış bölgeyi gözleyerek sınır ihlallerini caydırmakla ve düşmanca eylemleri rapor etmekle görevlendirilen ve Ekim 2003'te tasfiye edilen UNIKOM'a Türkiye, Mayıs 1991'e kadar toplam 75 personelle katkıda bulunmuştur. Irak'taki gelişmeler nedeniyle misyon askıya alınırken, UNIKOM'da görevli altı Türk subayı, 18 Mart 2003'te geri çekilmiştir.¹⁰

Türkiye'nin katıldığı bir başka gözlem misyonu ise, UNOMIG'dir (BM Gürcistan Gözlemci Misyonu). Gürcistan ile Abhazya arasında 1993'te tarihinde imzalanan ateşkes anlaşmasının uygulanmasını kontrol etmek amacıyla Ağustos 1993'te kurulan UNOMIG'e, Türkiye Ekim 1994'te katılmış ve bugüne kadar toplam 85 Türk gözlemci burada görev yapmıştır. Türkiye, misyonda halen beş askeri gözlemci bulundurmaktadır.¹¹

Bir başka gözlem misyonu da, TIPH'dir (El-Halil'de Geçici Uluslararası Huzur). İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü arasında 1985-1997 arasında sürdürülen görüşmelerin bir sonucu olarak bölgeye yerleştirilen TIPH'e, Türkiye, Şubat 1997'den beri katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin, burada halen beşi subay ve biri Dışişleri Bakanlığı temsilcisinden oluşan toplam altı personeli görevlidir. Ancak 8 Şubat 2006'da TIPH tesislerine Filistinliler tarafından yapılan saldırılar sonrasında, misyonun personel sayısı azaltılmış, bu çerçevede Türkiye'nin fiili personel sayısı da üçe indirilmiştir.¹²

⁹ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2005).

¹⁰ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (4 Mayıs 2006).

¹¹ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2006).

¹² <http://www.tiph.org> ve http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2006). TIPH konusunda daha fazla bilgi için bkz. <http://www.tiph.org> Türkiye, bu barışı destekleme harekâtında kayıp vermiştir. 26 Mart 2002'de, TIPH'e bağlı gözlemci askerleri taşıyan aracın silahlı saldırıya uğraması sonucu, Binbaşı Cengiz Toytuğ şehit olmuş, Yüzbaşı Hüseyin Özarslan hafif yaralanmıştır, olayda, bir İsviçreli kadın asker de yaşamını yitirmiştir. <http://www.ntv.com.tr/news/143076.asp#BODY>, 27 Mart 2002.

Türkiye, yakın çevresi dışında, oldukça uzak coğrafyalarda da gözlem misyonlarına katılmaktadır. Doğu Timor'da, barış, güvenlik ve istikrarın sağlanması için Ekim 1999'da, UNTAET adıyla kurulan BM misyonuna, Türkiye, 1 Şubat 2000'den itibaren iki askeri gözlemciyle katılmıştır. Misyon, Mayıs 2002'de, Doğu Timor'un bağımsızlığını kazanmasıyla UNMISSET adını almış ve Mayıs 2004'deki yapılanmasındaki değişiklik kapsamında Türkiye'nin bu misyondaki varlığı sona ermiştir. BM Doğu Timor misyonlarında toplam sekiz Türk subayı görev yapmıştır.¹³

Türkiye, BM dışındaki uluslararası örgütler nezdinde de gözlemci bulundurmaktadır. Bu anlamda, Kosova'daki OSCE KVM'de (AGİT Kosova Denetim Misyonu) de, Mayıs-Eylül 1999 tarihleri arasında üç subay görevlendirilmiştir.¹⁴

Türkiye'nin katkıda bulunduğu bir diğer gözlem misyonu, Rusya'nın Çeçenistan'a karşı düzenlediği harekâtların Gürcistan'a mülteci akınına yol açması nedeniyle, Gürcistan'ın isteğiyle ve Gürcistan-Çeçenistan sınırında 1999'da oluşturulan OSCE BMO'dur (AGİT Sınır Gözlem Misyonu). Burada, Şubat 2000-Aralık 2004 tarihleri arasında 10 TSK personeli görev yapmıştır.¹⁵

BM Harekâtları

BM Güvenlik Konseyi, Somali'ye yapılacak insani yardımların güvence altına alınması amacıyla bölgeye askeri harekât düzenlenmesine olanak sağlamak amacıyla, 28 Ağustos 1992'de UNOSOM-I Harekâtı'nı başlatmıştı. Ancak, UNOSOM-I'in beklenen başarıyı sağlayamaması nedeniyle, 3 Aralık 1992'de ABD liderliğindeki UNITAF Harekâtı ve arkasından da 3 Mart 1993'te UNOSOM-II Harekâtı başlatılmıştır. Türkiye, TBMM'nin 8 Aralık 1992'de aldığı kararla, 2 Ocak 1993'den itibaren dokuz kişilik bir irtibat heyeti, 297 kişiden oluşan bir kara birliği ve 607 kişiden oluşan bir deniz birliğiyle harekâta katılmıştır. Bu güç, 22 Şubat 1994'te geri çekilmiştir. UNOSOM-II'nin komutanlığını, 4 Mayıs 1993-18 Ocak 1994 tarihleri arasında Türk Korgenerali Çevik Bir yürütmüş-

¹³ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2005).

¹⁴ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (21 Haziran 2005).

¹⁵ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2005).

tür.¹⁶ Türkiye'nin Somali'ye asker göndermesi, özellikle iki açıdan önemli olmuştur. Birincisi, Türkiye, 1950'deki Kore Savaşı'ndan sonra ülke dışına -1974'teki Kıbrıs Barış Harekâtı sayılmazsa- ilk kez silahlı kuvvet göndermiştir. İkinci olarak da, Türkiye, ilk kez bu düzeyde bir çokuluslu gücün komutanlığını üstlenmiştir.

Türkiye'nin katıldığı ikinci BM harekâtı, Dayton Barış Antlaşması'nın uygulanması ve istikrarın sağlanması çerçevesinde, Bosna-Hersek'te insani yardım harekâtı için oluşturulan UNPROFOR (BM Korumaya Kuvveti) olmuştur. Türkiye UNPROFOR'a, 4 Ağustos 1993-31 Aralık 1995 tarihleri arasında, alay büyüklüğünde (1460 kişilik) bir Mekanize Birlik Görev Kuvveti'yle katkıda bulunmuştur.¹⁷

Türkiye'nin uluslararası düzeyde katkı sağladığı en son coğrafya Afrika'dır. BM Güvenlik Konseyi'nin 24 Mart 2005 tarih ve 1590 sayılı kararıyla Sudan'da oluşturulan UNMIS'e (*UN Mission in the Sudan*), Türkiye, 2005 Nisan ayından itibaren katkıda bulunmaktadır. Türkiye, UNMIS'in Hartum'daki Ana Karargâhı'nda ve Juba'daki İleri Üssü'nde, altı aylık süreyle görev yapacak üç askeri personel görevlendirmiştir.¹⁸

Diğer Harekâtlar

Türkiye'nin katıldığı barışı destekleme harekâtları, yalnızca BM bayrağı altında gerçekleşmemektedir. Hatta, BM bayrağı altında gerçekleştirilenlerden daha fazlası, BM'in yetki devrettiği uluslararası örgütler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, Bosna-Hersek'te görev yapan IFOR (Uygulama Kuvveti) olmuştur. UNPROFOR'un NATO'ya devredilmesinin ardından, bu harekât, 20 Aralık 1995'ten itibaren IFOR ve 20 Aralık 1996'dan itibaren de SFOR (İstikrar Kuvveti) kapsamında sürdürülmüştür. SFOR görevi, 2 Aralık 2004 tarihinden itibaren AB Kuvveti EUFOR'a devredilmiştir. ALTEHA adı verilen bu harekâta da TSK toplam 356 personelden oluşan Zenica'da konuşlu (Bosna-Hersek) çeşitli birlikler ve karargâh personeliyle katkı sağlamaya devam etmektedir. Ayrıca 50 jandarma personeli EUFOR Polis Gücü'nde, 10 personel AB Polis Gücü misyonunda görevlendirilmiştir.¹⁹

¹⁶ Bir'in gözlemlerini ve deneyimlerini aktardığı bir çalışma olarak bkz. Çevik Bir, *Somali'ye Bir Umud*, İstanbul, Sabah Yayınları, 1999.

¹⁷ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (20 Temmuz 2006).

¹⁸ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (20 Temmuz 2006).

¹⁹ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (20 Temmuz 2006).

Türkiye, NATO tarafından, Temmuz 1992'den Ekim 1996'ya kadar, Bosna-Hersek'teki BM barışı koruma harekâtı çerçevesinde icra edilen *Sharp Guard* Harekâtı'na da, 18 firkateyn/muhrip, iki denizaltı, dört akaryakıt gemisi ve 5.000 personel ile katkıda bulunmuştur. Ayrıca, BM'nin Bosna-Hersek hava sahası üzerindeki uçuş yasağını uygulamak amacıyla, Nisan 1993'ten Aralık 1995'e kadar, NATO'nun gerçekleştirdiği *Deny Flight* Harekâtı'na da, İtalya'daki Ghedi Üssü'nde konuşlanan 18 uçaklık bir F-16 filosuyla katılmıştır. Türkiye öte yandan, STANAVFORMED'de (Adriyatik'te Akdeniz Daimi Gücü) bulunan bir firkateyn ve MCMFORMED'de (Akdeniz Daimi Mayın Gücü) bulunan bir mayın avlama gemisiyle harekâtı desteklemiştir.²⁰

Türkiye'nin katkı sağladığı bir başka harekât ise, yine Balkanlar'da gerçekleştirilen ALBA olmuştur. Arnavutluk'ta 1997 başında yaşanan banker skandalı sonrasında ülkenin kaosa girmesi karşısında, Arnavutluk'un isteği üzerine BM Güvenlik Konseyi, 28 Mart 1997'de krize müdahale kararı almıştır.²¹ Bu ülkeye yapılacak insani yardımın gerçekleştirilebilmesi amacıyla AGİT'e yetki devredilmiş ve İtalya'nın liderliğinde bir çok uluslu güç oluşturulması kararlaştırılmıştır. ALBA harekâtına, Türkiye, Nisan 1997-Ağustos 1997 arasında, 759 kişilik Deniz Piyade Tabur Görev Kuvveti'yle ve Tiran'da görev yapan 20 karargah subayıyla katılmıştır. Bu tabur, Tiran ve çevresinde görev yapmış, ayrıca Türk vatandaşlarının tahliye edilmesini de sağlamıştır. Makedonya ve Arnavutluk'a yönelik mülteci akını nedeniyle meydana gelen krizin çözümüne yardımcı olmak amacıyla da, yine Arnavutluk'ta görev alan AFOR'a (İnsani Yardım Kuvveti), Mayıs-Eylül 1999 tarihleri arasında, bir Sahra Hizmet Bölüğü'yle katkıda bulunulmuştur.²²

Şubat 1999'da silahlı çatışmaya dönen Kosova krizinin siyasal yollardan çözülmemesi üzerine, NATO 24 Mart 1999'da hava harekâtını başlatmıştır. Türkiye, bu harekâta, Ghedi'de (İtalya) bulunan 10 adet F-16 uçağıyla katılmıştır. Hava harekâtının yoğunluğunun artması üzerine NATO, Türkiye'den ilave uçak ve meydan talebinde bulunmuş, bu kapsamda da Türkiye, sekiz adet F-16 ve üç adet tanker uçağını Bandırma ve İncirlik'ten harekâta katılacak biçimde NATO'ya tahsis etmiş,

²⁰ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2005).

²¹ ALBA harekâtı konusunda eleştirel bir bakış için bkz. Fatmir Mema, "Did Albania Really Need Operation ALBA?", *Security Dialogue*, C. 29, No. 1 (1998), s. 59-62.

²² http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (17 Haziran 2005).

Balıkesir, Bandırma ve Çorlu meydanlarının NATO uçakları tarafından kullanılmasına izin vermiştir.²³

Türkiye, Balkanlar'da katıldığı bir başka barışı destekleme harekâtı olan KFOR'a da (Kosova Gücü), Temmuz 1999'dan beri katkı sağlamaktadır. KFOR kapsamında, halen 36 ülkenin katılımıyla 16.500 kişiden oluşan çok uluslu güç, beş sektör halinde görev yapmaktadır. Prizren'de konuşlu bulunan Türk Tabur Görev Kuvveti, Türkiye ile birlikte Almanya ve Avusturya tarafından oluşturulan Çok Uluslu Güney Görev Kuvveti sektöründe görev yapmaktadır. Türkiye bu sektöre, bir manevra taburu (Azeri ve Gürcü takımları dahil), bir istihkam bölüğü ve inzibat takımı, bir keşif takımı ve radar kısmı, iki irtibat ve izleme timi, çokuluslu sıhhiye birliğine üç personel, görev kuvvet karargahına 16 personel ve KFOR Karargâhı'na da 11 personelle katılmaktadır.²⁴

Türkiye'nin Balkanlar'da katıldığı bir başka harekât ise, Makedonya'dadır. Makedonya'daki krizin artmasıyla ve Makedon yetkililer ile Arnavut silahlı gruplarının temsilcilerinin talebiyle, Kuzey Atlantik Konseyi, 15 Ağustos 2001'de, 30 günle sınırlı olmak üzere *Zorunlu Hasat* (Essential Harvest) Harekâtı'nı uygulamaya koymuştur. Bu amaçla oluşturulan TFH (Hasat Görev Kuvveti), silah toplama görevini 25 Eylül 2001'de başarıyla tamamlayan THF'ye, Türkiye bir piyade birliğiyle katılmıştır. Bu güç, BM Güvenlik Konseyi'nin kararıyla, NATO'nun bölgedeki varlığını sürdürmek ve Makedonya'daki uluslararası gözlemcilerle destek sağlamak amacıyla 27 Ekim 2001'de *Kurnaz Tilki* (Amber Fox) Harekâtı'na başlamıştır. Türkiye, bu harekâta, bir Mekanize Piyade Takımı ve dört karargâh personeliyle yer almıştır. Bunun hemen arkasından başlayan ve yine NATO komutasında 31 Mart 2003 tarihine kadar sürdürülen *Müttefik Uyum* (Allied Harmony) Harekâtı'nda ise Türkiye, yalnızca karargâhta görevli üç personelle yer almıştır. NATO'nun bu harekâtını, 31 Mart 2003 tarihinden itibaren AB (Avrupa Birliği) devralmıştır. AB tarafından 15 Aralık 2003 tarihine kadar icra edilen ve *Concordia* adı verilen bu harekâta, Türkiye, iki Hafif İrtibat Timi (iki subay, iki astsubay ve dört erbaş/er), ayrıca AB Karargâhı'na iki subay ve NATO Üsküp Karargâhı'na bir subayla katkı sağlamıştır. Türkiye, 15 Aralık 2003'ten itibaren AB bayrağı altında bir güce dönüştürülen ve

²³ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (20 Temmuz 2006).

²⁴ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (27 Temmuz 2006).

PROXIMA adını alan polis gücüne dört jandarma personeli ve NATO Üsküp Karargâhı'nda bir subayla katkıda bulunmuştur. PROXIMA, görevini 15 Aralık 2005'te tamamlamış ve EUPAT adıyla altı ay süreli bir polis danışma timine dönüştürülmüştür. Türkiye, bu güce katılmamıştır.²⁵ Bosna-Hersek'te konuşlu IPTF'de (Uluslararası Polis Gücü) Ekim 2001-Ocak 2003 arasında, iki jandarma subayı görev yapmıştır. Bu görev, Ocak 2003'den itibaren AB kontrolüne devredilmiş ve *EU Police* (AB Polis Gücü) *Force* adını almıştır. Türkiye, bu güce halen altı jandarma ve altı polisle katkıda bulunmaktadır.²⁶

Türkiye ayrıca, Körfez Savaşı'ndan sonra, mültecilerin güven içinde geri dönmelerini ve Kuzey Irak'taki silahlı eylemleri engellemek amacıyla, 36'ncı paralelin kuzeyinde, Mart 1991'den itibaren koalisyon güçleri tarafından yürütülen *Huzuru Sağlama Harekâtı'na* (*Operation Provide Comfort-OPC*), bir keşif filosu ve irtibat subaylarından oluşan, bir mekanize bölükle katılmıştır. Bu harekât, Irak'ın 36'ncı paralelin kuzeyindeki Uçuşa Yasak Bölge'deki hava ihlallerini önlemek için BM kararları doğrultusunda TBMM'nin 25 Aralık 1996 tarihinde aldığı kararla, 1 Ocak 1997 tarihinden itibaren yerini *Kuzeyden Keşif Harekâtı'na* bırakmıştır. Bu harekâta, İncirlik Hava Üssü'nde konuşlu bulunan Türkiye, ABD ve İngiltere tarafından oluşturulan Birleşik Görev Kuvveti'nin yalnızca hava unsurları katılmaktadır.

Türkiye, Somali örneğinde olduğu gibi, yakın çevresi dışındaki coğrafyalarda da barışı destekleme harekâtlarına katkı sağlamaktadır. Afganistan, bu coğrafyalardan biridir. ABD'e 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terör eylemlerinden sonra, Afganistan'da faaliyet gösteren El-Kaide terör örgütünün bağlantısının ortaya çıkması ve Afganistan'da yönetimi elinde bulunduran Taliban hükümetinin El-Kaide'yle işbirliği içerisinde olması nedeniyle, ABD önderliğinde, Afganistan'a yönelik olarak Sürekli Özgürlük Harekâtı başlatılmıştır. Taliban yönetiminin devrilmesiyle, terörizme karşı uluslararası koalisyonu destekleyen ülkeler, 5 Aralık 2001'de Bonn'da, Afganistan'da barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmak ve Afganistan'da Afgan grupları arasında oluşturulan geçici yönetime yardımcı olmak amacıyla bir anlaşma metni üzerinde mutabık kalmışlardır. Bu anlaşma uyarınca BM Güvenlik

²⁵ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (27 Temmuz 2006).

²⁶ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisidestekkatki_p.htm (27 Temmuz 2006).

Konseyi'nin aldığı karar doğrultusunda, 19 Aralık 2001'de Kabil ve çevresinin güvenliğinin sağlanmasına yardımcı olmak ve geçici yönetimin istikrarı oluşturmaya katkıda bulunmak üzere, 18 ülkenin katılımıyla ISAF (Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü) kurulmuştur.²⁷ ISAF'ın ilk komutanlığını İngiltere yapmış, sonrasında 20 Haziran 2002-10 Şubat 2003 tarihleri arasında Türkiye üstlenmiştir. İlk başta 276 personeli olan Türkiye, ISAF-II'nin komutanlığını devralınca, bir Tabur Görev Kuvveti tahsis etmiş ve asker sayısını bin 400'e yükseltmiştir. Türkiye, bu dönemde aynı zamanda Kabil Havaalanı'nın işletilmesini de sekiz ay süreyle tek başına yürütmüştür. Komutanlığı devretmesinin ardından da asker sayısını 229'a indirmiştir. Bundan sonra Türkiye, Azerbaycan (23 kişilik) ve Arnavutluk (23 kişilik) takımları dahil bir Piyade Bölük Timi, karargah personeli, bir HUMINT (İnsani İstihbarat Timi), Kabil Havaalanı'nın NATO tarafından işletilmesi kapsamında dokuz kişilik (beşi sivil dördü asker) personel desteği ve üç adet helikopterle katkısını sürdürmüştür.²⁸ Ayrıca, Türkiye'nin komutanlığı döneminde CMIC tarafından ağırlıklı olarak eğitim ve sağlıkla ilgili 176 proje tamamlanmıştır.²⁹

Türkiye, 13 Şubat 2005'te, ISAF'ın komutasını ikinci kez -EUROCORPS'dan (Avrupa Kolordusu)- devralmıştır. ISAF-VII, Korgeneral Ethem Erdağı komutasında ve NATO'nun yüksek hazırlık dereceli kolordularından birisi olan 3'üncü Kolordu (NRDC-TU) Komutanlığı tarafından sevk ve idare edilmiştir. Afganistan'daki asker sayısını yaklaşık bin 600'e çıkaran Türkiye, 37 ülkenin ve yaklaşık 9800 askerin katılımıyla oluşturulan ISAF-VII'nin komutasını, 5 Ağustos 2005'e kadar yürütmüştür.³⁰ Türk personelin 344'ü ISAF-II karargahında, 70'i Kabil Havaalanı'nda ve 198'i de diğer birliklerde görev yapmıştır. Yine, 28'inci Mekanize Piyade Tugayı Komutanlığı da, diğer ülke birliklerini ve personeli bünyesine alarak Kabil Çokuluslu Tugayı olarak görev yapmıştır. Ayrıca, Hava Kuvvetleri Komutanlığı tarafından görevlendirilen unsurlarca, altı aylık son dönem içinde, 26 ülkeden oluşan 2000 kişilik bir uluslararası güce komuta ederek, Kabil Uluslararası Havaalanı'nın işletilmesini sağ-

²⁷ ISAF hakkında bkz. <http://www.afnorth.nato.int/ISAF/index.htm>

²⁸ http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/bmmisyonlar_p.htm (22 Haziran 2005).

²⁹ Hilmi Akm Zorlu, "A First in NATO: Peace Operations in Afghanistan", *Perceptions*, Cilt 8, No. 4, 2003-2004, s. 37.

³⁰ "Türkiye ISAF'ın Komutasını Devraldı", http://www.cnnturk.com.tr/HABER/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=722... (23 Şubat 2005) ve "Turkey Takes Command of NATO-Led Force in Afghanistan", <http://www.defensenews.com/story.php?F=658731&C=europe> (23 Şubat 2005).

lamıştır.³¹ Afganistan'da, halen, bir piyade bölük timi ile destek unsurları görev yapmaktadır ve toplam personel 260 kişidir.

NATO'nun misyonunu genişleterek doğal afetleri de ilgi ve görev kapsamına dahil etmesiyle, Türkiye de bu anlamda gerçekleştirilen harekâtlar içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda Türkiye, NATO tarafından sağlanan lojistik desteğin bir bölümü olarak Afrika Birliği'ne, Darfur'daki (Sudan) harekâtı için bir C-130 uçağı, Katrina kasırgası sonrası, NATO'nun ABD'ye desteğı kapsamında da 30 Eylül-8 Ekim tarihleri arasında yine bir C-130 uçağı görevlendirmiştir. 8 Ekim 2005'te Pakistan'da meydana gelen deprem sonrasında da Türkiye, bu ülkeye önce askeri kurtarma ekibi göndermiş, daha sonra da, NATO kapsamında yürütölen harekât için, iki hava üssünü ileri lojistik merkezi olarak, iki C-130 kargo uçağını NATO'nun hava köprüsü için ve gerektiğinde kullanılmak üzere, bir firkateynini NATO deniz köprüsü için görevlendirmiştir.³²

Sivil Polis Misyonları

Türkiye, barışı destekleme harekâtlarına, asker göndermenin dışında sivil polis misyonlarında yer alarak da katkıda bulunmaktadır. Genellikle BM liderliğinde oluşturulan bu misyonlar, dünyanın değışik coğrafyalarında varlıklarını sürdürmektedirler. Bu anlamda Türkiye, Haziran 2006 itibariyle, Haiti'de MINUSTAH'a (*UN Stabilization Mission in Haiti*) 12, Kongo'da MONUC'a (*UN Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*) 17, Fildişi Kıyısı'nda ONUCI (*L'Operation des Nations Unies en Cote d'Ivoire*) 21, Sierra Leone'de UNIOSIL'e (*UN Integrated Office for Sierra Leone*) bir, Kosova'da UNMIK'e (*UN Interim Administration Mission in Kosovo*) 51, Liberya'da UNMIL'e (*UN Mission in Liberia*) 31, UNMIS'e (*UN Mission in the Sudan*)

³¹ http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2005/isafkarsilama_05082005.htm (1 Eylül 2005). ISAF'la ilgili olarak son gelişme, bu harekât kapsamında Türkiye, Fransa ve İtalya'nın müşterek liderliğinde 6 Ağustos 2006 tarihinden itibaren Kabil Bölge Komutanlığı'nın oluşturulması ve göreve başlamasının planlanmasıdır. Kabil Bölge Komutanlığına, Türkiye, Fransa ve İtalya'nın birer piyade taburu tahsisi öngörüldüğünden, halen Afganistan'da görev yapmakta olan Afganistan Türk Görev Kuvveti Komutanlığı tabur seviyesine çıkarılacaktır. Kabil Bölge Komutanlığı'na, sekizer aylık dönemler halinde, sırasıyla Fransa, Türkiye ve İtalya'nın tuğgeneral rütbesinde komutan görevlendirmesi ve bu kapsamda da, Kabil Bölge Komutanı'nın Nisan-Aralık 2007 döneminde bir Türk tuğgeneral olması planlanmıştır. Genelkurmay Başkanlığı'nın 20 Temmuz 2006 tarihli ve BD-47/06 no'lu basın duyurusu. Bkz. <http://www.tsk.mil.tr/bashalk/basduy/2006/bd47.htm> (23 Temmuz 2006).

³² http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/bmmisyonlar_p.htm (22 Haziran 2006).

27 ve Doğu Timor'da UNOTIL'e (UN Office in Timor-Leste) iki polisle katkıda bulunmaktadır.³³

Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılımının Anlamı

BM'nin kurucu üyesi ve birçok uluslararası örgütün de üyesi olan Türkiye'nin, barışı destekleme harekâtlarına katılımı Soğuk Savaş dönemi boyunca sınırlı kalmıştır. Bu konudaki tek istisna ve deneyim, yukarıda da belirtildiği gibi, 1950'de Kore Savaşı'na BM emrine asker göndermek olmuştur. Bundan sonra, yaklaşık bir yarım yüzyıl Türkiye, çeşitli nedenlerle barışı destekleme harekâtlarına uzak durmuştur.

Türkiye'nin, Soğuk Savaş sonrasında barışı destekleme harekâtlarına katılımı, yalnızca üyesi olduğu uluslararası örgütlerin yükümlülüklerini yerine getirmek anlayışından kaynaklanmamaktadır. Bundan başka ve bundan daha önemli nedenler söz konusudur. Bu nedenlerin bir kısmı genel ve uluslararası nedenler iken, bir kısmı da Türkiye'ye özgü nedenlerdir. Bu bağlamda da, başka katılımcı ülkelerin nedenleri, Türkiye açısından geçerli değildir. Örneğin, BM emrinde bulundurdıkları asker sayısı itibarıyla ilk sıraları işgal eden Pakistan, Bangladeş, Hindistan gibi ülkelerin katılımlarının en önemli nedeni olan maddi beklentiler, Türkiye'nin katılımları için bir neden oluşturmamaktadır.³⁴

"Yurtta Barış, Dünyada Barış": Türkiye'nin Temel Referansı

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımı konusundaki en önemli nedeni, daha doğrusu referansı, Cumhuriyet'in temel dış politika ilkeleri arasında yer alan "*yurtta barış, dünyada barış*" ilkesi oluşturmaktadır. Bir slogan olmanın çok ötesinde bir anlam taşıyan bu ilke temelinde Türkiye, dünya barışının gerçekleştirilmesi için, gerekirse uluslararası işbirliğine gidilmesini kabul eden bir dış politika anlayışına sahiptir.

Uluslararası Yükümlülükler: "Pacta Sunt Servanda"

Türkiye, uluslararası örgütlerin en sadık üyelerinden biridir. Zira, Türk dış politikasının en önemli davranış kalıplarından biri, *pacta sunt servanda* (ahde vefa) ilkesine uygun hareket etmesidir. Bu bağlamda

³³ http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2005/Jan2006_3.pdf (2 Şubat 2006).

³⁴ BM harekâtlarına katkı sağlamada ilk sıraları hemen her zaman az gelişmiş ülkeler işgal etmektedir. Örneğin, BM harekâtlarına katılmada, Haziran 2006 itibarıyla, 10.310 personelle Bangladeş, 9793 personelle Pakistan ve 9054 personelle Hindistan ilk üç sırayı işgal etmektedirler. Bkz. http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2005/june2006_2.pdf (20 Temmuz 2006).

Türkiye, uluslararası örgütlerin ve uluslararası hukukun kendisine yüklediği yükümlülükleri yerine getirme konusunda çok duyarlıdır. Hatta bazı zaman, üyesi olduğu uluslararası örgütler tarafından alınan kararları uygulama konusunda, ulusal çıkarlarını bile ikinci plana itebilmektedir. Bununla birlikte, uluslararası meşruiyet ve uluslararası hukuk açısından tartışmalı olan oluşumlar içerisinde yer almamak konusunda da tutarlı davrandığı söylenebilir. Türkiye'nin bugüne kadar katıldığı barışı destekleme harekâtlarının hepsi, tartışılmayacak nitelikte uluslararası hukuk zeminine sahiptirler.

Uluslararası Aktör Olmanın Gereği

Türkiye'nin bir "uluslararası aktör" ve "bölgesel güç" olarak hareket etmesi, barışı destekleme harekâtlarına katılımı konusundaki bir başka önemli nedendir. Türkiye'nin, özellikle Osmanlı coğrafyasında bugün var olan ülkelerle ilişkisini bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Soğuk Savaş sonrası ortamda, uluslararası aktörler, Soğuk Savaş döneminin tersine, kendi siyasal güçlerine ve tarihsel ve jeopolitik konumlarına daha uygun olan rolleri üstlenmek eğilimindedirler. Türkiye de, uluslararası aktör olarak, Soğuk Savaş sonrası dönemde, öncelikle yakın çevresinde, sonra da tüm dünyada kendini ifade etmeyi ve varlığını hissettirmeyi esas alan bir dış politika anlayışına sahiptir. Bu politikanın yansımasının, en fazla Balkanlar'da gerçekleştiği de söylenebilir. Balkanlar, Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin, çevresinde oluşan güç boşluğu içerisinde bölgesel bir güç olarak doldurmaya çalıştığı alanlardan biri olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Balkanlar'a olan ilgisinde Soğuk Savaş sonrasında önemli bir artış söz konusudur. Balkanlar'ın sahip olduğu tarih, kültür ve demografik yapı, Türkiye'nin bölgeye dayarsız kalmasını olanaksız kılacak niteliklere sahiptir. Türkiye'nin Balkanlar'la ilişkisini canlı tutan en önemli bağ, bu coğrafyadaki Müslüman ve Türk unsurlardır. Zira, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar coğrafyasındaki uzun süreli egemenliği, Ortadoğu ve Kafkasya'da benzerinden söz edilemeyecek biçimde büyük ve önemli bir kültürel miras oluşturmuştur. Bu unsurlar dolayısıyla, Balkanlar, Türk dış politikasında, belki de en duyarlı bölgedir. Herhalde, bu nedenle de Balkanlar, Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarında en fazla ilgi gösterdiği ve en fazla katkıda bulunduğu coğrafya olmuştur.

Pro-aktif Yaklaşım: Ulusal Güvenlik İçin Uluslararası Güvenliğe Katkı

Soğuk Savaş sonrası dönemde Türkiye'yi büyüyen bir istikrarsızlığın kuşattığı söylenebilir. İki kutuplu uluslararası sistemin sona ermesi, beklenildiği gibi uluslararası barışın gerçekleşmesini sağlamamıştır. Türkiye'nin güvenlik sorunları, Soğuk Savaş sona erdikten sonra da çok boyutlu olmaya devam etmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası güvenliğin tehdit altında olduğu bölgelerin büyük bir bölümü, Türkiye'nin dahil olduğu coğrafyalardır. Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'daki krizler ve çatışmalar, Türkiye'nin, neredeyse sürekli bir teyakkuz durumu yaşamasına neden olmaktadır. Öyle ki, tartışmaya açık bir iddia olmakla birlikte, Makovsky'nin ifade ettiği gibi *"Türkiye, ABD'nin terörizmi destekleyen ve genelde ABD amaçlarına düşman politikaları teşvik eden ülkeler listesindeki üç ülkeyle (İran, Irak ve Suriye) birden sınır komşusu olan dünyadaki tek ülkedir."*³⁵ Türkiye gibi çok yönlü bir tehdide ve kuşatmaya maruz kalan bir ülkenin, kendini güvende hissedemeyeceği bir gerçektir. Nitekim bu durum, Türkiye'nin psikolojik, siyasal ve askeri savunma mekanizmalarını harekete geçirmesine neden olan bir unsurdur. Soğuk Savaş sonrası dönemde, güvenlik için yeni yaklaşımlar geliştirmek zorunda kalan Türkiye, ulusal güvenliğinin, yakın bölgesindeki istikrarın sağlanmasına, korunmasına ve artırılmasına doğrudan bağlı olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda güvenlik artırıcı politikalar izleyen Türkiye, ikili ve çok taraflı askeri ilişkilerini geliştiren Türkiye, 1990'lı yıllarda, başta Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını ilan eden Türk Cumhuriyetleri, Ukrayna, Gürcistan, bazı Balkan ülkeleri ile İsrail, Mısır ve Ürdün gibi Orta Doğu ülkeleri olmak üzere, çok sayıda ülkeyle askeri ilişki kurmuş ve var olan ilişkilerini de geliştirmiştir. Bu anlamda, Türkiye, bugüne kadar 41 ülke ile Askeri Eğitim ve İşbirliği Anlaşması imzalamış, dokuz ülke ile de benzer yöndeki görüşmelerini sürdürmektedir.³⁶

Yine Türkiye'nin, bu dönemde, bölgesel güvenliği arttırmak amacıyla kuruluşuna öncülük yaptığı ya da içinde yer aldığı bazı örgütlenmeler de söz konusu olmuştur. SEEBRIG (Güneydoğu Avrupa Çokuluslu Barış Gücü Tugayı)³⁷ ve BLACKSEAFOR (Karadeniz Deniz İşbirliği Gö-

³⁵ Alan O. Makovsky, "Türkiye", der. R. Chase, E. Hill ve P. Kennedy, *Eksen Ülkeler*, çev. B. Ç. Dışbudak, İstanbul, Sabah Kitapları, 2000, ss. 98-129.

³⁶ <http://www.tsk.mil.tr/genelkurmay/uluslararası/askerieg.htm> (5 Mayıs 2006).

³⁷ Güneydoğu Avrupa'da bölgesel güvenlik ve istikrara katkıda bulunmak amacıyla Türkiye'nin öncülüğüyle kurulan SEEBRIG'de Türkiye ile birlikte Arnavutluk, Bulgaristan, Ma-

rev Grubu)³⁸ bunların en önemli örnekleridir. Biraz farklı bir işleve sahip olmakla birlikte, aynı bağlamdaki bir başka örnek ise, BİOEM'in (Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezi) Türkiye'de (Ankara) kurulmuş olmasıdır.³⁹ BİOEM, Türkiye'nin hem güvenlik üreten bir ülke olmasında önemli bir gösterge oluşturmaktadır, hem de eğitim verdiği ülkeler üzerinde yarattığı etki, Türkiye'nin dış politikasındaki yeni açılımları destekleyen bir zemin oluşturmaktadır.

Türkiye, yakın bölgesindeki uluslararası güvenlik oluşumlarına katılarak ve/veya öncülük etmek suretiyle, gerginliklerin azaltılmasına ve krizlerin çözülmesine, sorunlara barışçı yollardan çözüm bulunmasına, çatışmaların önlenmesine, önlenememesi halinde, kısa sürede durdurularak kalıcı ve adil bir barışın bir an önce kurulmasına büyük önem vermektedir. Bu bağlamda da, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan krizleri önlemek ve kontrol altına almak için en etkili yolun barışı destekleme harekâtları olduğuna inanılmaktadır.

Batı Güvenlik Sisteminin Bir Parçası Olmak

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımındaki bir başka önemli neden de, kendini Batı'nın bir parçası saymasıdır. Türk dış politikasının temel ilkelerinden biri olan Batıcılık, Türkiye'nin, Batı merkezli uluslararası örgütlerde yer almasını, bir zorunluluk olarak algılamasına neden olmuştur. Bu anlamda, örneğin, Türkiye'nin 1952'den beri sürdürdüğü NATO üyeliği, yalnızca güvenlik endişelerinden kaynaklanan bir zorunluluk değil, aynı zamanda, Batı'nın bir parçası olmanın gereğidir.

kedonya, İtalya, Romanya ve Yunanistan'ın katılımcı, ABD ve Slovenya da gözlemci olarak yer almaktadırlar. 31 Ağustos 1999'da faaliyete geçen ve karargâhı Filibe'de (Bulgaristan) bulunan tugayın ilk komutanlığını bir Türk tuğgeneralı yapmıştır.

³⁸ 2 Nisan 2001'de İstanbul'da imzalanan anlaşmayla kurulan BLACKSEAFOR'da, Türkiye ile birlikte Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya ve Ukrayna yer almaktadırlar. İlk dönem komutanlığını bir Türk amiralin üstlendiği BLACKSEAFOR'un, Karadeniz ülkeleri arasında işbirliği ve diyalogu geliştirmek, bölgesel istikrarı ve iyi komşuluk ilişkilerini güçlendirmek amacıyla, arama-kurtarma, insani yardım, çevre koruma, mayın karşı tedbirleri ve liman ziyaretleri gibi insani boyutu ön planda olan görevlerde fiilen rol alması amaçlanmıştır.

³⁹ Ocak 1994 NATO Zirvesi'nde alınan karar doğrultusunda, Haziran 1998'de faaliyete geçen BİOEM, öncelikle Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar'da yer alanlar olmak üzere, bütün BİO ülkelerinin (26'sı NATO üyesi, 20'si "ortak" ülke olmak üzere toplam 46 ülke) BİO programı paralelinde Müşterek Çalışılabilirlik Hedefleri'ne ulaşmak amacıyla eğitim vermektedir. BİOEM'de 1998'den bugüne kadar, 230 kur ve 8 seminer düzenlenmiş ve bunlara 64 ülkeden 6546 personel katılmıştır. Bkz. <http://www.bioem.tsk.mil.tr/anasyfa.htm> (11 Ağustos 2006).

Soğuk Savaş sonrasında, kolektif güvenlik anlayışı, büyük ölçüde etkisini yitirmiştir. Türkiye'nin güvenlik politikasında da kolektif anlayışın yerini daha ulusal bir yaklaşıma bırakması biçiminde bir dönüşüm söz konusu olmuş, bununla birlikte Türkiye, bu dönemde de dış politikasının Batı eksenli çizgisini sürdürmüştür. Bu bağlamda da, barışı destekleme harekâtlarına katılmayı, Batı güvenlik sisteminin bir üyesi ve parçası olarak bir yükümlülük olarak görmektedir. Bu dönemde barışı destekleme hareketleri içinde aktif bir biçimde yer alması, Türkiye'nin Batılı kimliğini pekiştirdiği gibi, Soğuk Savaş sonrasında küresel güvenliğe uyum sağlamasında da etkili olmuştur. Bu anlamdaki en çarpıcı örneklerden biri, Afganistan'da asker bulundurmaya ve ISAF komutanlığını üstlenmek olmuştur. Türkiye, Müslüman bir ülke olarak, Afganistan'da asker bulundurmaya, hem "Medeniyetler Çatışması" tuzacağına düşmediğini göstermiş, hem de "Batılı" kimliğini bir kez daha ispatlamıştır.

Dış Politikada Yeni İlgi Alanları

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Türk dış politikasında yeni ilgi alanları doğmuştur. Türkiye, barışı destekleme harekâtlarına katılımı, bu yeni ilgi alanlarında etkili olabilmenin bir aracı olarak da görmektedir. Bu bölgelerdeki Türk askeri varlığının, Türkiye'nin bu bölgelerle ilişkilerini geliştirmede önemli bir işlevi olacağı düşünülmektedir.

Soğuk Savaş sonrasında, ana çizgisi değişmemekle birlikte, Türkiye'nin dış politikasındaki ilgi alanları farklılaşmış ve genişlemiştir. Bu anlamda, özellikle Orta Asya'da Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar'da Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Makedonya bu ilgi alanı içerisinde yer almaktadırlar. Yine, Türkiye'nin gözlemci misyonlarında yer alarak bulunduğu Gürcistan ve halen asker bulundurduğu Afganistan da, Türkiye'nin, Soğuk Savaş sonrası dönemde ilgi gösterdiği ülkelerdir. Bu dönemde, Gürcistan'la ikili askeri ilişkiler geliştiren Türkiye, Afganistan'la da, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren var olan ilişkisini de canlandırma fırsatını bulmuştur.⁴⁰ Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, bu durumu,

⁴⁰ Türkiye, Afganistan'da asker bulundurmaya başladığı tarihten itibaren Afganistan ordusunun oluşumuna katkı sağlayan TSK, ISAF'ın komutası süresince, 130 Afgan personele eğitim vermiş, bin 452 Afgan personeli devriye, yakın koruma, idame ve bando konularında eğitilmiştir. Afganistan'da 20 kişilik Türkçe dershanesi ve laboratuvarı açan TSK, 72 Afgan personeli yetiştirmiştir. Mayıs 2005'ten itibaren, Afganistan askeri yargı sisteminin, Türk askeri yargı sistemi örnek alınarak yapılandırılması çalışmalarına başlanmıştır. Ulaştırma, tahliye, eğitim ve yardım amacıyla görevlendirilen üç adet UH-60 (Skorsky) genel maksat

10 Mart 2005'de, Afganistan'a yapmış olduğu ziyaret sırasında, "Afganlı kardeşlerimizin gönüllerde yıllardır var olan "kardeş Türkiye" imajını daha da güçlendirmiştir"⁴¹ biçiminde ifade etmiştir.

Deneyim Sahibi Olmak: Bir Tercih Nedeni

Türkiye'nin son yirmi yılını sürekli teyakkuz halinde geçirmiş ve terörle mücadele / düşük yoğunluklu çatışma deneyimine sahip bir orduya sahip olması, tartışmasız biçimde kendisini bölgesindeki en önemli askeri güçlerden biri haline getirmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde, özellikle de 11 Eylül eylemleriyle birlikte gündeme gelen "asimetrik savaş", Türkiye'nin aşına olduğu bir kavramdır. Türkiye, bu deneyimi nedeniyle, hem özgüven sahibi olarak barışı destekleme harekâtlarına katılım konusunda istekli olmuş, hem de "tercih edilen" bir ülke olmuştur.

Tarafsız Bir Ülke Olmak

Barışı destekleme harekâtlarının en önemli ilkelerinden biri, çok aşınmış olmasına karşın, halen geçerliliğini koruyan, katılımcıların tarafsızlığı ilkesidir. Türkiye'nin, bu ilkenin korunması konusunda önemli bir misyonu olduğu düşünülmektedir. Zira Türkiye, örneğin 1980-1988 arasındaki İran-İrak Savaşı'nda sahip olduğu tarafsızlık politikasıyla, bu konudaki ciddiyetini göstermiştir. Türkiye'nin çokuluslu barış harekâtlarına katılımı, müdahale edilen olayın taraflarınca genellikle olumlu karşılanmış ve/veya Türkiye hakkında olumlu bir imaj edinilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, Balkanlar'da olduğu gibi, bazı çevrelerce Türkiye'nin taraf olduğunu ileri sürülmüş, özellikle Türkiye'nin Müslüman kimliği eleştiri konusu olmuştur.

Müslüman Bir Ülke Olmak

Türkiye'nin çokuluslu barış harekâtlarına katılımındaki nedenlerden ve motive edici unsurlardan biri de, Müslüman bir ülke olmasıdır. Örneğin, Fuller ve Lesser, Soğuk Savaş sonrasında gerçekleştirilen ve halen süren BM barış harekâtlarının çoğunluğunun, bir Müslüman ülkede ya

helikopteri de, ISAF VII döneminde toplam 170 saat uçuş gerçekleştirilmiştir. TSK tarafından Afganistan Silahlı Kuvvetleri'ne 1993-2004 yılları arasında üç milyon 600 bin ABD doları tutarında giyim yardımı yapılmış, Afganistan Genelkurmay Başkanı'nın talepleri doğrultusunda, giyim, kuşam, silah, mühimmat, telsiz, dürbün ve tıbbi malzemeden oluşan yardımlar da Mayıs 2005'de Afganistan'a gönderilmiştir. http://www.cnnturk.com.tr/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&HID=1&haberID=11... (1 Eylül 2005).

⁴¹ http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2005/isafkarsilama_05082005.htm (1 Eylül 2005).

da Müslüman çıkarlarını doğrudan ilgilendirdiği ve bu nedenle de, büyük ihtimalle Müslüman ülkelerin barış gücüne asker sağlamaları yönündeki talepleri ön plana çıkaracağını iddia etmişlerdir. Buradan hareketle de, Pakistan ve Mısır gibi ülkelerle birlikte Türkiye'yi, kültürel ve politik faktörlerin ağırlıkta olduğu durumlarda başrolü üstlenmeye son derece uygun olarak görmektedirler.⁴² Gerçekten de, Türkiye'nin çokuluslu barış harekâtlarına katılımlarının hemen tamamı, Müslüman ya da en azından taraflardan birinin Müslüman coğrafyalarda söz konusu olmaktadır. Türkiye'nin Müslüman kimliği, hem harekâtlarda tercih edilen bir ülke olmasına neden olmakta, hem de bu harekâtların başarısında önemli rol oynamaktadır. Daha doğrusu, harekâtların başarısı için Türkiye'nin tercih edilmesi söz konusudur. BM'de söz sahibi olan Batılı ülkelerin özellikle de ABD'nin öncülük ettiği barış harekâtları, çoğu zaman müdahale edilen ülkelerin tepkisini çekmektedir. Türkiye gibi bir ülkenin bu harekâtlarda yer alması ise, harekâta önemli derecede meşruiyet kazandırmakta, en azından gösterilen tepkileri azaltmakta ya da azaltacağı düşünülmektedir. Türkiye'nin, özellikle Somali, Bosna-Hersek, Kosova ve Afganistan'daki katılımları değerlendirildiğinde, bu durum daha açık ve somut olarak görülebilmektedir. Buralarda gerçekleştirilen harekâtların başarısında, Türkiye'nin Müslüman kimliğinin açık bir etkisi söz konusudur ve bu, özellikle bölge halklarıyla kurulan iletişimde çok önemli bir rol oynamıştır.

Sonuç

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımının, hem kendisi açısından, hem de uluslararası düzeyde sonuçları söz konusudur. Örneğin, TSK'nın ISAF'a sağladığı katkıyı değerlendiren Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün saptamalarını genelleştirmek mümkündür. ISAF Harekâtı'nı, birçok bakımdan bir dönüm noktası olarak niteleyen Özkök'e göre, ilkin, TSK, bu harekâtle seferi nitelikteki bir harekâti, NATO'daki müttefikleriyle koordineli olarak planlayıp icra etme yeteneğini daha da geliştirmiştir. İkinci olarak, TSK'nın, çok uluslu bir ortamda plan yapma ve birlikte çalışma yeteneğinin ulaştığı seviyenin yüksekliği bir kez daha kanıtlanmıştır. Üçüncü olarak, Afganistan gibi, Türkiye'nin sınırlarının çok ötesinde ve alt yapı olanaklarının çok kısıtlı olduğu bir ortamda TSK, kolordu seviyesindeki bir harekâta liderlik

⁴² Graham E. Fuller ve Ian O. Lesser, *Kuşatılanlar: İslam ve Batı'nın Jeopolitiği*, çev. Özden Arıkan, İstanbul, Sabah Kitapları, 1996, s. 154.

etme başarısını göstererek, sahip olduğu lider kadronun üstün niteliklerini tüm dünyaya göstermiştir. Dördüncü olarak, bu harekâtla, Üçüncü Kolordu, ilk ciddi uluslararası sınavından başarıyla çıkmış, NATO'daki yüksek dereceli hazırlık seviyesine sahip kolordular arasındaki seçkin yerini daha da pekiştirmiştir. Son olarak da, bu harekâta gösterilen yüksek performans, Türkiye'yle birlikte görev yapan ülkeler dışında diğer bazı ülkelerde de TSK unsurlarıyla birlikte görev yapma arzusunu doğurmuştur.⁴³

Daha çok askeri/teknik olan bu sonuçlar dışında, Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılımının yarattığı siyasal sonuçlar da vardır. Bunların en önemlisi, Türkiye'nin uluslararası politikada ağırlığını daha fazla hissettirmesi açısından bir zemin bulmuş olmasıdır. Fakat buradan, harekâtlara katılan tüm ülkelerin aynı biçimde uluslararası politikada etkili hale geldiği ya da etkili olan ülkelerin harekâtlarda yer aldığı anlamı çıkarılamaz. Zira, özellikle BM bayrağı altındaki barışı destekleme harekâtlarına büyük çaplı katılımında bulunanlar, daha çok dünyanın en yoksul ve/veya uluslararası politikada ağırlığı olmayan ülkelerdir.

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtları içerisinde yer almasının, bazı olumsuz sonuçlar da doğurabileceği söylenebilir. Bunların belki de en önemlisi, bir "bölgesel polis"⁴⁴ haline gelmektir. Türkiye'nin, barışı destekleme harekâtlarında çok fazla yer alması, bir süre sonra, kendisini, özellikle içinde bulunduğu bölgede (Balkanlar-Kafkasya-Ortadoğu üçgeni) bir polis konumuna yol açması olasıdır.

Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına ilgisini kısa dönemde yitirmeyeceği ve katılımlarının süreceği söylenebilir. Zira Türkiye, bu konuda isteklidir. Bu konudaki kararlığı, eski Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, yakın zamanda, "TSK, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, bölge ve dünya barışına katkı sağlayacak her türlü girişimi ve terörizme karşı mücadeleyi sahip olduğu tecrübe ve birikimle desteklemeye devam edecektir"⁴⁵ biçiminde ifade etmiştir. Öte yandan, Türkiye bu konuda uluslararası taahhütlerde de bulunmuştur.

⁴³ http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2005/isafkarsilama_05082005.htm (1 Eylül 2005).

⁴⁴ Barışı destekleme harekâtlarını, bu harekâtlara katılan bölge ülkelerinin, bir süre sonra "bölgesel polis" haline gelmeleri bağlamında eleştiren bir görüş olarak bkz. Michael Hirsh, "Calling All Regio-Cops: Peacekeeping's Hybrid Future", *Foreign Affairs*, Cilt 79, No. 6, 9 Kasım-Aralık 2000, s. 2-8.

⁴⁵ Bkz. http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2005/isafkarsilama_05082005.htm (1 Eylül 2005).

Soğuk Savaş sonrası dönemdeki gelişmeler karşısında BM, uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit söz konusu olduğu takdirde, derhal barışı destekleme harekâtı düzenleyebilme kapasitesine kavuşmak üzere, BM Hazır Barış Gücü Düzenlemeleri Sistemi'nin (*United Nations Standby Arrangements System*) kurulmasını öngörmüştür. Türkiye de, Mayıs 1997'de, anılan sisteme bir tabur görev kuvveti tahsis etmek suretiyle katılacağını, Ocak 1999'da da, İçişleri Bakanlığı'nın da 100 kişilik bir güçle anılan sisteme katkıda bulunmayı öngördüğünü BM Yazmanlığı'na bildirmiştir. Türkiye, 14 Haziran 2000'de de, BM'yle bir "Ortak Niyet Beyanı" imzalayarak, BM Hızlı Müdahale Sistemi'nin bir parçası olan Hazır Barış Gücü'ne dahil olmuştur.⁴⁶

Uluslararası konjonktür, Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılım konusunda duyarsız ve çekingen kalmasına izin vermeyecek bir niteliktedir. Bu konjonktürde Türkiye'nin barışı destekleme harekâtlarına katılması, dış politikasının bir boyutu ve bir aracı olarak kabul edilmelidir.

⁴⁶ http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/DisPolitika/UluslararasıKuruluslarlaİlişkiler/BM/ (9 Ağustos 2006). Türkiye, bu sisteme katılan 33'üncü ülke olmuştur. Söz konusu Ortak Niyet Beyanı'nun onaylanmasına dair yasa, Bakanlar Kurulu'nun 6 Şubat 2004 tarihli ve 2004/6848 sayılı kararıyla onaylanmış ve 2 Mart 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül tarafından imzalanan onay belgesinin BM'ye 27 Mayıs 2004'de tevdi edilmesinin ardından, Ortak Niyet Beyanı, Türkiye açısından 29 Mart 2004'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye, imzaladığı bu niyet beyanıyla, BM Şartı esaslarına göre, BM barış misyonlarına 14 ile 30 gün içerisinde konuşlandırılmak üzere Silahlı Kuvvetler'den ve emniyet teşkilatından yaklaşık bin personeli BM barış misyonlarına göndermeyi taahhüt etmektedir. Birlik ve personel gönderme kararı, Türkiye'nin inisiyatifinde bulunmaktadır. BM'nin vaki güç taleplerinin karşılanıp karşılanmaması, her seferinde Türk Hükümeti'nin vereceği kararla belirlenecektir. *Ibid.*

Kaynakça

- "Turkey Takes Command of NATO-Led Force in Afghanistan", <http://www.defensenews.com/story.php?F=658731&C=europe> (23 Şubat 2005).
- "Türkiye ISAF'ın Komutasını Devraldı", http://www.cnnturk.com.tr/HABER/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=722... (23 Şubat 2005).
- Arıboğan, Deniz Ülke, "Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasında Bir Araç Olarak Birleşmiş Milletler ve Temel Sorunları", *Avrasya Dosyası*, Cilt 8, No 1, 2002, ss. 128-148.
- Bağcı, Hüseyin, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, Ankara, ODTÜ Yayınevi, 2001.
- Bağcı, Hüseyin ve Şaban Kardaş, "Exploring Turkey's Role in Peace Operations: Towards a Framework of Analysis", Ali L. Karaosmanoğlu ve Ersin Onulduran (der.), *Contemporary Issues in International Politics*, Ankara, Turkish Foreign Policy Institute, 2004, ss. 105-124.
- Bir, Çevik, *Somali'ye Bir Umut*, İstanbul, Sabah Yayınları, 1999.
- Bury, Jan, "The UN Iraq-Kuwait Observation Mission", *International Peacekeeping*, Cilt 10, No 3, 2003, s. 71-88.
- Çakmak, Haydar, *Uluslararası Krizler ve Türk Silahlı Kuvvetleri*, Ankara, Platin Yayınları, 2004.
- Fortna, Virginia Page, "Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and Duration of Peace After Civil War", *International Studies Quarterly*, No 48, 2004, s. 269-292.
- Fuller, Graham E., ve Ian O. Lesser, *Kuşatılanlar: İslam ve Batı'nın Jeopolitiği*, çev. Özden Arıkan, İstanbul, Sabah Kitapları, 1996.
- Hirsh, Michael, "Calling All Regio-Cops: Peacekeeping's Hybrid Future", *Foreign Affairs*, Cilt 79, No 6, s. 2-8.
- <http://www.afnorth.nato.int/ISAF/index.htm> (15 Haziran 2006).
- <http://www.bioem.tsk.mil.tr/anasayfa.htm> (11 Ağustos 2006).
- http://www.cnnturk.com.tr/HABER/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=722... (23 Şubat 2005).
- http://www.cnnturk.com.tr/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&HID=1&haberID=11... (1 Eylül 2005).
- <http://www.defensenews.com/story.php?F=658731&C=europe> (23 Şubat 2005).
- http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/DisPolitika/UluslararasıKuruluslarlalkisiler/BM/ (9 Ağustos 2006).
- <http://www.ntv.com.tr/news/143076.asp#BODY>, 27 Mart 2002 (20 Haziran 2006). <http://www.tiph.org> (18 Haziran 2006).
- <http://www.tsk.mil.tr/bashalk/basduy/2006/bd47.htm> (23 Temmuz 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2005/isafkarsilama_05082005.htm (1 Eylül 2005).
- <http://www.tsk.mil.tr/genelkurmay/uluslararası/askerieg.htm> (25 Haziran 2005).

- <http://www.tsk.mil.tr/genelkurmay/uluslararasi/askerieg.htm> (5 Mayıs 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (4 Mayıs 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (6 Mayıs 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (21 Haziran 2005).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (20 Temmuz 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/barisdestekkatki_p.htm (27 Temmuz 2006).
- http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/bmmisyonlar_p.htm (22 Haziran 2005).
- <http://www.tsk.mil.tr/uluslararasi/barisidestekharekatkatki/index.htm> (20 Temmuz 2006).
- <http://www.un.org/Depts/dpko/bnote.htm> (2 Haziran 2005).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2005/june2006_2.pdf (20 Temmuz 2006).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2005/Jan2006_3.pdf (2 Şubat 2006).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2005/June2005_3.pdf (2 Haziran 2005).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_1.pdf (22 Temmuz 2006).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_2.pdf (22 Temmuz 2006).
- http://www.un.org/Depts/dpko/contributors/2006/june2006_4.pdf (22 Temmuz 2006).
- <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/brote.htm> (6 Mayıs 2006).
- <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp>
- Ishizuka, Katsumi, "Peacekeeping in East Timor: The Experience of UNMISSET", *International Peacekeeping*, Cilt 10, No. 3, 2003, s. 44-59.
- Makovsky, Alan O., "Türkiye", der. R. Chase, E. Hill ve P. Kennedy, *Eksen Ülkeler*, çev. B. Ç. Dişbudak, İstanbul, Sabah Kitapları, 2000, s. 98-129.
- Mema, Fatmir, "Did Albania Really Need Operation ALBA?", *Security Dialogue*, Cilt 29, No 1, 1998, s. 59-62.
- O'shea, Brendan, "The Future of UN Peacekeeping", *Studies in Conflict & Terrorism*, No 25, 2002, s. 145-148.
- Zorlu, Hilmi Akın Zorlu, "A First in NATO: Peace Operations in Afghanistan", *Perceptions*, Cilt 8, No 4, 2003-2004, s. 35-38.

Summary

With the end of the Cold War, the world has entered a new era. In this era, a number of crises and armed conflicts threatening the international security have accrued, and most of them are needed to be intervened by international community and international organizations. International peace-support operations are realizing not only by UN-led, but also in other international and regional organizations or coalitions of the willing. One of the most important of these organizations is NATO, which realizes most of international peace-support operations.

The number of activities or operations in which Turkey has participated has significantly risen in recent years. In the post-Cold War era, one of the main characteristics of the Turkish foreign policy is appeared to be playing an active role in the international peace-support operations against the international crises and conflicts. Although Turkey had its first experience in 1950 under the UN flag in Korea, it had abstained from peace support operations for a half century. After the Cold War, there is an increasing attention and contributions to peace support operations by Turkey.

In this regard, Turkey has participated in peace support operations from Kosovo to Afghanistan, from Palestine to East Timor, from Bosnia-Herzegovina to Georgia in very different regions of the world, in different types and levels (observation missions, UN operations, UN-led operations, civilian police missions). Besides, since 1988, Turkey have participated in six UN, two OSCE, one regional observation missions and eleven UN (MINUSTAH, MONUC, UNIOSIL, UNMIK, UNMIL, UNMIS, UNMIT, UNOCI, UNOMIG) and NATO- led peace support operations. As of July 2006, Turkey that participates in the nine out of 18 ongoing UN peace support operations provides 170 personnel with five military observer, three soldiers and 162 police. Within these numbers, Turkey is the 47th of the countries who participates in peace support operations.

There are some arguments in the Turkey's contribution to peace support operations. Turkey's first and most important reference is the principal called "peace at home, peace in the world." The motto, "peace at home, peace in the world", formulated by Atatürk who is founder of the Republic of Turkey could be seen as one of the main principles of Turkish foreign policy. It has held true to this day and continues to command wide allegiance among Turkish political elite. The second is bound by the doctrine of *pacta sunt servanda*. Turkey appreciates to contribution to peace support operations as an obligation of membership to international organizations. The third is the endeavor to express

itself as an "international actor" and "regional power" in the post-Cold War era. In this context, Turkey appreciates peace support operations as one of the best platforms to express itself. The fourth is Turkey's perception, which assesses, from a pro-active policy perspective, the contribution to the international security as a component, which provides its national security. The fifth is Turkey's consideration to carry out its obligations as a part of Western Security. The sixth is Turkey's new interests in the post-Cold War era. Turkey had started to realize the existence of outside Turks, and Muslim population in Balkans, Caucasus and Central Asia and prospects that they could bring to Turkish foreign policy. At the same time, these are the regions in which Turkey have participated within the peace support operations. The seventh is Turkey's experience in counterterrorism and low-density conflicts. The degree and quality of military preparedness in peace support operations could be explanation for Turkey's contribution. The eighth is Turkey's status as an impartial country. The ninth and lastly, Turkey's Muslim character is an important element, especially in Muslim countries.

It should also be noted that Turkey's participation in peacekeeping operations has positive effects both at the domestic and international level. Due to Turkish Armed Forces' improvement in the field of making and implementing a coordinative plan and the high performance it has exercised, most countries are willing to cooperate with it. It could be argued that, in the short term, Turkey will not lessen its attention to peacekeeping operations and its participation will continue.